

kracht tegen het ontwerp uit omdat het het gouvernement het recht gaf, bij bonafide 'wilde scholen', zoals die van de *Taman Siswo*-richting, in te grijpen. Het gouvernement deed belangrijke concessies: amendementen van de Volksraad aanvaardend, wijzigde het zijn ontwerp in dier voege dat alleen vergunning zou moeten worden aangevraagd door 'wilde scholen' welke pretendeerden gelijkwaardig te zijn aan gouvernementsscholen, dat men tegen een weigering of intrekking van de vergunning door de hoofden van gewestelijk bestuur in beroep kon gaan bij de gouverneur-generaal en dat die weigering of intrekking, hangende dat beroep, opgeschort zou worden. De ontwerp-ordonnantie werd op 9 september door de Volksraad goedgekeurd met 32 tegen 13 stemmen; tegen stemden een aantal gematigde nationalistes en de fractie van de lagere inheemse bestuursambtenaren. Na de stemming werd bekendgemaakt dat de ordonnantie op 1 oktober '32 van kracht zou worden.

In de inheemse wereld rees een storm van protesten. Dewantoro eiste in het orgaan van zijn groepering dat de ordonnantie onmiddellijk zou worden ingetrokken (hij noemde haar totstandkoming 'een nederlaag voor de politieke beweging'¹) en hij zond op 1 oktober aan gouverneur-generaal de Jonge het volgende telegram:

'Excellentie. Dictatorische doorvoering cultureel-maatschappelijk diep-ingrijpende overhaastig voorbereide ordonnantie na afstemming onderwijsbegroting geeft indruk zenuwachtige verwardheid bij regering die bedenkelijk inzake vitale volksbelangen misgreep stop ik moge waarschuwen [dat] zelfs onweerbaren instinctief uit zelfbehoud zich verweren gelijkerwijs wij mogelijk uit noodzaak overgaan [tot] hardnekkig lijdelijk verzet.'²

De Jonge zond zijn belangrijkste woordvoerder in de Volksraad, de regeringsgemachtigde voor algemene zaken, naar Dewantoro teneinde deze er van te overtuigen dat bonafide 'wilde scholen' geen gevaar te duchten hadden, maar Dewantoro was onwrikbaar: dit was voor zijn groepering een zaak van beginsel, het aanvragen van vergunningen werd afgewezen.

Van inheemse zijde stroomden bij de stichter van de *Taman Siswo*-scholen de betuigingen van instemming binnen en tussen oktober '32 en februari '33 werden op Java en Sumatra duizenden demonstratieve protestvergaderingen gehouden (in Djokjakarta waren er tienduizend demonstranten); dit onderwijsverzet kreeg de steun van praktisch alle

¹ Aangehaald a.v., p. 526. ² Tekst: a.v.